

Goede voornemens: bezinning over Caritas

Bij de start van een nieuw jaar is het voor veel mensen gebruikelijk om goede voornemens uit te spreken. Bij het maken van deze voornemens weten we allemaal dat deze, alle goede bedoelingen ten spijt, vaak tot mislukken zijn gedoemd. Wetenschappers hebben zich het hoofd gebogen over het gegeven dat het vaak misgaat met goede voornemens. Uit onderzoek blijkt dat deze in veel gevallen niet concreet genoeg zijn, een negatieve lading hebben, of zijn gebaseerd op maatschappelijk gewenst gedrag. Wat blijkt:

1. Hoe specifiekere doelen worden geformuleerd, hoe lastiger het wordt om er niets mee te doen.
2. Door te zeggen wat je niet wilt doen blijf je daar steeds aan denken. Het nastreven wat je wel wilt doen, door positief te formuleren, is gemakkelijker.
3. Voornemens op basis van sociale wenselijkheid zonder dat je er zelf voldoende achter staat, hebben weinig effect.

Het is bekend dat goede voornemens vaak met lifestyle te maken hebben. Maar er is natuurlijk meer in het leven dan stoppen met roken, gewichtsvermindering en meer lichaamsbeweging. Ook op andere terreinen kunnen goede voornemens nuttig zijn. Zo kan bezinning op de huidige invulling van Caritas in de parochies van het Aartsbisdom Utrecht voor betrokkenen een voornemen zijn aan het begin van het nieuwe kalenderjaar. Deze bezinning wordt meer dan ooit gevraagd door maatschappelijke ontwikkelingen als secularisatie, vergrijzing, terugloop van het aantal vrijwilligers, dalende invloed van het instituut Kerk, armoedebestrijding et cetera. Natuurlijk zijn er talloze elementen van Caritas waarover bezinning plaats kan vinden, maar in een artikel voor het bisdomblad 'Op Tocht' kent dat begrijpelijkerwijs haar beperkingen. Hieronder zet ik er een aantal op een rijtje, zonder naar volledigheid te streven.

Besturingsmodel

Caritas kent in meerderheid een 'klassiek' besturingsmodel. Uiteraard bestaan daar, afhankelijk van de lokale situatie, uitzonderingen op. In meerderheid wordt Caritas vormgegeven door een bestuur met

werkgroepen. In deze werkgroepen zijn nog altijd vrijwilligers actief die in de tijd dat de lokale kerken nog als zelfstandige parochies functioneerden, Parochiële Caritas Instelling (PCI) besturen vormden. Zij hebben van oudsher lokale bekendheid in hun gemeenschap. Ten gevolge van fusies zijn er overkoepelende PCI besturen tot stand gekomen en hebben lokale besturen (soms) de status van werkgroep

gekregen. De praktijk is dat bestuursleden na het verlopen van hun zittingstermijn wisselen. Daarentegen is de doorstroom van werkgroepleden een stuk lager. Zij blijven vaak jarenlang actief. Soms vanuit een intrinsieke motivatie maar ook ingegeven door extrinsieke redenen omdat er simpelweg geen opvolging beschikbaar is, omdat het aantal beschikbare vrijwilligers drastisch terugloopt.

Naamsbekendheid

Daar waar parochianen in meerderheid bekend zijn met PCI, is Caritas voor velen onbekend terrein. Een

zoekopdracht op het internet met Google zou kunnen helpen. Het tegendeel lijkt waar. Een zoekopdracht op 'Caritas' levert liefst 4.330.000 hits op. Een minderheid

weet echter dat Caritas als organisatie is te vinden op de officiële website van de Nederlandse R.-K. Kerk (www.rkkerk.nl). Daar staat onder andere: "In elke parochie is er een Caritas: PCI genaamd. Bisdommen hebben een Diocesane Caritas Instelling (DCI) en/of een dienstverlener voor de Caritas. Landelijk is er een Caritas overleg, namelijk Officium Caritatis (OC), medeverantwoordelijk voor deze website. Caritas Internationalis werkt in vele landen van de wereld." De enorme hoeveelheid informatie op internet lijkt onvoldoende bij te dragen aan naamsbekendheid van Caritas.

Ideeënbank

De PCI pagina op de website van het Aartsbisdom Utrecht, te vinden onder de knop 'Diaconie', kent verschillende rubrieken. De rubrieken 'Nieuws PCI' en 'Projecten' zouden zich kunnen ontwikkelen tot een ideeënbank, mits er voldoende informatie wordt gedeeld. Dat is nu nog niet geval.

Digitale toeleiding

Er is geen twijfel mogelijk dat de samenleving op weg is naar een gedigitaliseerde toekomst. Ook PCI'en kunnen de ogen niet sluiten voor deze ontwikkeling. Nagenoeg alle PCI'en hebben inmiddels een eigen website of hebben een pagina op de website van hun parochie. Terugloop van het aantal vrijwilligers bij PCI'en en toenemende armoede in de Nederlandse

samenleving vragen echter om nieuwe vormen van interactie tussen PCI'en en hun zorgvragers. Bij een beperkt aantal PCI'en in het Aartsbisdom Utrecht vindt daarom digitale toeleiding van zorgvragen plaats. Dit initiatief krijgt op meerdere locaties navolging en het resulteert in betere zorgverlening door efficiëntere werkwijzen. Digitalisering biedt mogelijkheden om individuele en projectmatige zorgverlening door PCI'en nader vorm te geven.

Diaconaal handelen

Caritas is in de Nederlandse samenleving zonder twijfel iets van daden. Het draait om het praktische doen, het verzachten van problemen, het wegnemen van onrecht en het bevorderen van barmhartigheid. Het handelen heeft als overeenkomst dat er van tevoren moet worden nagedacht welk doel bereikt wil worden.

Er worden in de literatuur verschillende handelingsstrategieën onderscheiden:

- a. Spontaan handelen, waarbij mensen geraakt worden door wat ze zien of horen, waarna er zich een sterke impuls ontwikkelt om iets te ondernemen.
- b. Planmatig handelen kenmerkt zich door duidelijke doelstellingen, beschikbare mensen en middelen, opbouwen van draagvlak en sociale netwerken.
- c. Strategisch handelen vindt weloverwogen en doordacht plaats. Het draait doorgaans om een omvattend plan waarin een meerderheid wordt meegenomen op basis van het delen van eenzelfde ideaal.
- d. Professioneel handelen vindt plaats aan de hand van kwaliteitseisen, door gekwalificeerde professionals. Diaconaal werk wordt naast door vrijwilligers ook door beroepskrachten verricht. Kwaliteitseisen wegen zwaarder dan goede bedoelingen.

Op deze indeling valt zonder meer het nodige af te dingen, maar de conclusie mag zijn dat Caritas overwegend diaconie is van het handelen. Dit handelen vraagt op basis van hetgeen in dit artikel is beschreven om herbezinning. Herbezinning aan de hand van elementen die Caritas vormen. In dit artikel zijn enkele elementen genoemd zonder ook maar de illusie te hebben volledig te zijn. Het is aan de lokale PCI besturen en hun vrijwilligers invulling te geven wat herbezinning voor hen betekent. Herbezinning is zeker geen waardeoordeel over goed of fout. Er is hier geen goed of fout – iedere uitkomst is goed. Laat herbezinning en reflectie op de elementen van Caritas het goede voornemen zijn aan het begin van 2024.

door diocesaan diaconaal werker Tom van Vilsteren

www.rkkerkcaritas.nl | www.aartsbisdom.nl/pci